

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:	
Egész évre	10 kor.
Hegyedévre	3 " "
Helyben hűtlen borítva:	
Egész évre	20 kor.
Hegyedévre	5 " "
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	24 kor.
Hegyedévre	6 " "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és kedd napok kivételével.

Beosztás: Kiadóhivatal: Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kizárólag választásokról és megválasztásokról foglalkozik.

Előfizetők és hirdetősek a kiadóhivatalhoz intézendők.

Előfizetési árak: 10 kor.

NAGYVÁRAD, szept. 15.

Statisztikai tanulságok.

(—a.) A mióta elkészült az országos statisztikai hivatal az 1900-iki népszámlálás adatainak rendszeres összeállításával, sokszor volt alkalmunk rámutatni annak felemelő tanulságaira.

Kétségkívül mindnyájunkat örömmel töltött el a tudat, hogy a népek nagy versenyében nem maradtunk el s dacára a sok mindenféle közgazdasági bajnak, kivándorlásnak és közegészségügyi mizériáknak, lépést tartottunk a haladásban a nagy kulturállamokkal, sőt többet közülük nem egy tekintetben meg is előztünk.

Az utolsó népszámlálásnak két öröndetes adata van: egyik az, hogy a népesség száma öröndetes szaporodott, nagyobb arányokban mint Olasz és Franciaországban, vagy akár Ausztriában is, — a másik pedig, hogy a magyarság elérte, sőt néhány perccel meg is haladta az abszolút többséget.

De ezen öröndetes adatok mellett vannak elszomorító is. Minél alaposabban és részletesebben dolgozzák fel a szaktudósok a múlt összeírás adatait, annál több ilyen fekete pont mutatkozik bennük.

A helybeli kir. kath. jogakadémiának egyik tudós tanára a tanév megnyitó ünnepélyen sok szempontból igen érdekes dolgot olvasott fel tegnap. E fáradságos munkálattal a megyénk és városunkra vonatkozó adatokat összevetette az országos átlag számokkal és ebben az összehasonlításban bizony sok fekete pont mutatkozik — nálunk is, másutt is.

A bölcső versenyében kezd elmaradni Magyarország, — benne névszerint Bihar megye és Nagy-Várad is. Harmincz év előtt a házassági perccent (10.000 lakos után) 100 volt, ma pedig 85, a születési perccent 440 volt, — ma 350. Igaz, hogy ezzel szemben javult némileg a halálozási perccent is — 359-ről le szállott 281-re, — de ez a javulás nem olyan általános, mint a milyen általánosság kezd lenni a másik kettő.

Bihar megye lakosságának a születések és halálozások számát tekintve 54.000-rel kellett volna szaporodnia, tényleg azonban csak 48.000-rel szaporodott. A többi vagy kivándorolt, vagy Nagy-Váradra költözött.

Nagy-Várad lakosságának számbeli gyarapodása több mint kétszerese az or-

szágos perccentnek: 22%. Azonban saját erejéből (születést és halálozást tekintve), csak 5%-al növekedhetett volna, — a többi a bevándorlóknak köszönheti.

Érdekes gondolkodni ezen adatok felett, de van még érdekesebb is, a mi igazán fekete pontot képez.

Az anyanyelvet és a magyarul beszélőket tekintve, Bihar megyében a magyarok száma jóval felül mulja a románokét, Nagy-Várad pedig a legmagyarabb városok közé emelkedett (csak Komárom, Győr, Sz.-Fehérvár, Szeged, Debreczen, H.-M.-Vásárhely és Kiskemét előzik meg), — de ezzel szemben Bihar megyében 20 olyan község akad, a melyben egyetlen ember sem bírja az államnyelvet, 89-ben pedig csak 3% bírja azt s így a megye községeinek 23%-ában (csaknem egy negyedrészén!) alig akad magyarul beszélő ember.

És hogy a legszomorúbbat legvégül említsük: Nagy-Várad 20%-nyi analfabétájával (irni-olvasni nem tudók) ugyan messze felülhaladja az országos perccentet, — de Bihar megyének 60%-ot tevő analfabétája valóságos megröszérvényesítő adat. Vegyük ehhez, hogy a beéli, vaskóhi és csékei járásban csak 7—9% tud irni-olvasni s e járásokban van több olyan 2—400 lakossal bíró község, melyekben 99% analfabéta találtatott, sőt van több olyan is, a hol egyetlen irástudó sem akad!

Mindig visszatetszéssel olvassuk a lapokban, hogy az állam átvette egyik-másik nagy magyar városnak (p. Szatmár, Csongrád, Szentes stb.) iskoláit. Qui bono? Mi haszna ennek? Tessék oda vinni állami iskolát, a hol nem értik az állam nyelvét s nem tudják, mire való a betű. Míg ilyen község akad az országban — pláne itt Bihar megyében is, addig haszontalanul kidobott pénz az, a mit az iskolák államosítására fordítanak.

E megröszérvényesítő adatoknak nem szabad többé előfordulniok népszámlálásaink lapjain.

A zichyfalvi mandátum.

Erős választási küzdelem után gróf Karácsonyi Jenő lett a zichyfalvi kerület képviselője. A volt ellenjelöltje Dániel László azonban megtámadta a választást s el is rendelték a vizsgálatot.

A vizsgálatra bő anyag került, de miközben az folyt, vajmi kevés bizonyult be a vádak közül s a peticionálók már a bizonyítás során elejtették a relativ érvénytelenségüket.

Fiúk és leánykák részére, igen erős Carlsbadi cipők 1 frt 20 krtól kezdve, továbbá Csizmák, Galocsnik Kalapok, Sapkák, 50 krtól kezdve, Fiu ingek 90 krtól feljebb, kész fiu Lábravalók, Gallérok 12 krtól, Kézleők 20 krtól Nyakkendők 15 krtól feljebb, Keztyűk, Harisnyák, Zsebkendők 6 krtól feljebb, Inggombok, Pénztárczák, Fésűk, Kefék Szappanok, Zsebkések, Esőernyők, Uti bőrdöngők, téli alsó Ingek, Nadrágok, Gamáslik, gyapju Takarók, Törülközők Szalmazsákok, kész Paplan és ágylepedők, Chiffonok, Vásznaok, Barchetek ez idényre különösen óriási mennyiségben érkezték s rendkívül olcsón adnak el.

Elősmert szolid keresztény üzlet!

Olcsó szabott árak!

Szülők különös figyelmébe!

Az iskola év kezdetén fiu- és leánygyermeknek teljes felruházására meglepő olcsó árak!!!

FÁBRY TESTVÉREK nagyáruházában
Nagyváradon, Olasz Fő-utca. Telefon szám 76.

melyekhez a külföldnek semmi köze, a nagyhatalmi állás ellenben nem dekrétálható valami, miből az én logikám szerint az következni, hogy az ország a nemzet és király együttes akarata akadálytalanul létesítheti, az utóbbi, a nagyhatalmi állás, ellenben csak a történeti fejlődésnek ezen alapuló állam alapulásnak, tehát a világtörténelmi nagy történeti eseményeknek lehet az eredménye, oly eseményeknek, amelyek megváltoztatására nem elégséges egy nemzet és királyának együttes akarata és a melyek esetleg kedvezőtlen következményeit nemzet és király egyaránt elviselni kénytelenek, mivel a világtörténelemben a legújabb jelekori számtalan példái vannak.

Csávolszky Lajos ur talán csak nem vallja, hogy p. o. Belgium, ha országos képviselője és királya egy akaró, akadálytalanul egyenrangú tényezőként szerepelhetne az európai nagyhatalmak sorában?

Szeps-Mindszenty, 1902. évi szeptember hó 13-án. Gróf Csáky Alad s. k.

Veni Sancte a jogakadémián.

A helybeli kir. katolikus jogakadémián tegnap kezdődött meg a munka, keresztény módon a Szentléleknek segítségül hívásával.

A joghallgatók ez alkalommal felüdően nagy számmal jelentek meg az Alma Mater falai közt; természetesen legidőbb volt köztük az I. éves pályajogász, a kinek még nagy hisztériája telik benne, hogy az akadémiára járhat.

A megajító ünnepély szent miséivel kezdődött, melyet a prem. rendi templomban dr. Némethy Gyula akadémiai hitésznek mondott. Utána átvonult a tanári kar és az ifjuság az akadémia dísztermébe.

A díszteremben megjelentek a megnyitásra számosan közéletünk kiemelkedő közűi; ott voltak Széchenyi Jenő kanonok, Ritók Zsigmond, a kir. ítélőtábla elnöke, dr. Vucskics Gyula, N-sztor József stb.

A tanvet dr. Bozóky Alajos, a kir. kath. jogakadémia tudós igazgatója nyitotta meg a következő, mely gondolatokban gazdag beszéddel:

Mélyen tisztelt Tanári kar!

Szeretelt Akadémiai Ifjuság!

Mindenek előtt üdvözlöm önöket Alma Materünk falai között. Kétségtelenül a legnemesebb szándékkal sereglettek ide mindnyájan, hiszen az Isten házából jöttök, kitől áldást és segítséget kértünk mindannyian az új tanévben végződő munkánkra.

Rövid arasznyi létünk, melyet életnek nevezünk, alig elegendő arra, hogy a reánk váró feladatainknak becsülettel megfelelhessünk. Jó magunk csak egy összekapcsoló láncszem vagyunk a múlt és a jövő között, de nem hoit ércből, hanem halhatatlan lélekkel bíró, fajunk, nemzetünk folytonosságát biztosító emberanyagból, maga az élő nemzet, melynek fejlődnie, gyarapodnia, megerősödni kell. Hogy ezen fejlődés, gyarapodás, megerősödés folyamata meg ne akasztassék, mindnyájunknak összehangzó közremunkálására van szükségünk, mely csak úgy gondolható, ha mindenki lelkiismeretesen betölti a maga helyét ott, a hová őt a Gondviselés állította.

Eletünk folytonos küzdelem, melyhez, hogy sikeresen végigharczolhattuk, bizony erő, beletés, kitartás és erkölcsi alap kívántatik. Szerencsére a mi életünk úgy van berendezve, hogy tehetetlen gyermekkorunkban mások gondoskodnak rólunk, ifjuságunkban pedig alkalmunk van az erőgyűjtésre, úgy hogy mire reánk szakad a komoly élet, a küzdelem már nem talál bennünket készületlenül, hanem férfiasan szembeállhatunk vele nem csak, de életünk alkotására is, a midőn a természet törvénye szerint már leróttuk kötelességünket és képte-

¹ Homines quidem pereunt, ipsa autem humanitas, ad quam homo effingitur, permanet et hominibus laborantibus intereuntibus, illa nihil patitur. Seneca epist. 65. 7.

lenekké válunk a további küzdelemre, szintén gondatlan nyugalmat biztosíthatunk magunknak.

Ime ebből sejtethet már ifju barátim, hogy miben áll tehát az önök feladata, de az nem elég, hogy csak sejtik, hanem tudniok is kell és épen azért felakarom használni ezt az ünnepélyes órát, hogy feladatukkal bővebben megismeressem önöket.

Boldogulásukat önök a jogi pályán keresik. Amde ne gondolják, hogy csak ilyen amolyan állást kell szereznök s hogy a többi azután magától jön. Egyesek boldogulása nem történhetik az összeség rovására, a melyhez az egyesek is tartoznak, hanem mindenkinek lehetősége szerint hozzá kell járulnia az összeség boldogításának előmozdításához. Azért gondoskodik az állam intézetekről, melyekben az egyeseket arra neveli, hogy hasznos tevékeny tagjaivá tegye a társadalmat. Es itt mindjárt szembe szökik, hogy főleg a jogászokra nagy feladat vár, mert nekik kell a jogrendet, mely valamenyiük összehangzó működésének alapfeltételét képezi, nemcsak fenntartani, hanem a kulturális haladás fokoztatásához alkalmazni, hogy a természetes fejlődés meg ne akasztassék, sőt lehetőleg előmozdíttassék. Ezt azonban nem szabad akként értelmezni, mintha a műveltség fejlettebb fokán a jogrend alapjai tén megváltoznának, a jognak követelményei enyhébbekké, a jogszolgáltató közegek ténykedése elnézőbbé válnék, korántsem!

A dolog úgy áll, hogy bármilyen finom szálakból szőttek mutathozzék is ha a kulturális haladás, a jogászokat nem szabad, hogy elkápráztassa, hanem örökösök kell, hogy a fennálló jogrendből kimutassák, hogy az nem kevésbé finom szálakkal fűti össze a társadalmat, a mennyiben a megváltozott viszonyok által követelt új szabályok csak látszólag újak, voltaképpen beérlettek már az eddigi jogrendben, a honnan csak kihámozni és ha úgy tetszik modern alakba kell őket öltöztetni, hogy ezentul azok a társadalmi elemek is észrevegyék, a melyek a jogászok szakszerű tevékenysége nélkül soha sem bukkantak volna reájuk.

Önöknek, ifju barátaim! tehát a jog lényegét és minden abból folyó következményeit kell itt megismernök, hogy h lyesen megítélhessék, mik is voltaképpen a jognak követelményei az emberi társadalom ezerféle jelenségeinél és alakulásainál.

Szerencsésnek mondhatják magukat, ha ernyedetlen szorgalom és kellő kitartás mellett itt az akadémián csak az alapot szerzik meg, a melyre majd az életben biztonsággal tovább építhetnek. Mert a mai állam egy nagyon komplikált szervezet, melynek az a hivatása, hogy a nemzet előhaladásának összes tényezőit szakadatlanul éber figyelemmel kísérje, és míg egy részről a fejlődés akadályait az utóból eltárlja, addig másrészt a fejlődést előmozdító tényezőket gondosan ápolja és a lehetőség szerint folytonosan szaporítsa. És ezen sokoldalú feladatát megoldásánál a jognak kell az államot irányítania, a miből viszont következik, hogy a jognak az összes köz- és magánélet számára kell megfelelő szabályokat felállítania, hogy mindenben és mindenütt az igazság uralkodjék és suum cuique magasztos elve ne csak papíron maradjon, hanem tényleg meg is valósuljon.

Ezért ágazik szét a jog annyi különös disciplinákra, ezért kell a jogásznak a jogi disciplinákot kívül az államtudományokban is jártasnak lennie. A mire mi önöket itt az Alma Mater falain belül tanítjuk, arra önöknek a fenntartott nagy czélok elérése szempontjából okvetlenül szükségük van, az inkább kevés, mint sok, de mégis elegendő kezdetnek arra, hogy megtanulják, mikéül kell magoknak azt a magasabb áttekintést megszerzniök, hogy a nemzet sorsát intézői hivatott u. n. felsőbb tizezrek sorába emelkedhessenek s ugyanott valóban is közhasznú tevékenységet kifejthessenek.

Komoly, egész életükre kiható, feladat előtt állanak tehát önök. S a milyen komoly a feladatuk, épp olyan komolyan kell annak megoldásához fogniok. Ne huzzák-halasszák a munkát, hanem azonnal kezdjenek hozzá, hisz ugyanis kevés az idő, mely rendelkezésükre áll s ha

indokolatlan semmittevőssel még ezt a kevés időt is megrövidítik, hogyan remélhessék azt, hogy megnyuzató eredményhez fognak jutni? Az idősb Plinius minden órát elveszettnek mondott, a melyet az ifju nem a tanuláshoz szentelt. Nem is lehet a könnyelműen eltékozolt drága időt a világ minden kincsével sem visszaszerezni, pótolhatatlan veszteség marad az mindenkorra.²

Es legyenek kitarók, ne legyen sürgősebb teendőjük a tanulásnál, ne tekintsek a munkát nyugodt és tihernak, hanem életszükségnek. Meglássák, hogy nagy gőgyörűséget fognak benne találni, ha olykor-olykor a tanulásal eltöltött időre visszatekintve azt fogják tapasztalni, hogy mint szélesbedik fokról-fokra a látókörük és mint közelednek lépésről-lépésre a kitűzött czéljukhoz. De van még egy másik körülmény, melynek arra kell önöket serkentenie, hogy késedelem nélkül fogjanak a munkához, t. i. az, hogy a kiképezetéseik elé netán gördülő nehézségeket csak úgy vehetik észre, ha mindjárt kezdettől fogva fordítják minden figyelmüket az ismeretek megszerzésére, mert ekkor kötelességeiket megoszthatják a tanáraik, kikhez bármikor bizalommal fordulhatnak, míg az ellenkező esetben, ha t. i. a tanulást a végére, utlétük utolsó napjaira halasztják, azok a nehézségek már el nem távolíthatók, tanulásuk pedig nem lesz egyéb czéltalan gyötrelméül.

Azokban a szorgalmas tanulás együgyűségében még korántsem elegendő arra, hogy hátrán ki léphessenek majd az életbe. A tudomány együgyűségében nem képes az emberi boldogítani. Még a legnagyobb tudósok sem szabad arról megfelfedezni, hogy ő is csak ember és hogy emberek között ő!

Der Mensch erkennt sich nur im Menschen, nur Das Leben lehret jedem, was er sie.³

A mindencapi élet küzdelmeiben érezzük leginkább, hogy az elérhető legnagyobb tökéletesedés után való törekvés nem pusztán ábránd, hanem elutasíthatatlan szükséglet. Erő a küzdelemben sokkal többet ad a szív nemessége, mint az ész bölcsesége. Csak a ki e kettőt magában egyesíteni tudja, közeledik az emberseges ember eszményképéhez. Amde ehhez nagy önmegtartózkodás, a jónak, szépnek és nemességnek folytonos ápolása, az általánosan elismert erénynek minél sürűbb gyakorlása kívántatik. És ezt is ifju korukban kell önöknek megszokniök, hogy ugyszólván második természetüké válják.⁴

Minden cselekedetüknek a vallásos érzületből kell fakadnia, mert a vallás a legbiztosabb vezérök, a ki mindig vissza fogja önöket tartóztatni az erkölcsi botlásoktól, mi által egyszersmind embertársaik osztatlan elismerésél és saját lelkiismeretök nyugalalmát fogják maguknak kívívni. Ne hallgassanak önök azokra, a kik helyke elbizakodottságukban azt merik hangoztatni, hogy a vallás egészen fölösleges valami, a mire nem érdemes időt pazarolni. Ez merő ámitás, az illetők bizonyára magok is érzik, hogy nincsen igazuk, de mert szégyellik magukat, hogy felvilágosodott (!) álláspontjukat most egyszerre feladják, nagy mondásukkal inkább önmagukat és másokat elámitani igyekeznek.

Ime két kimagasló kortársunk nem habozott az ellenkező nézetet nyilvánítani. Az egyik Vilmos német császár, a ki nem rég Aachenben nyilvános alkalommal hirdette, hogy elveszett az, a ki életét nem Istenre alapítja; a másik a mostani angol miniszterelnök Balfour, ki a hit alapjai cz. Londonban 1895. évben megjelent munkájában⁵ ezeket a jellemző jellemzők teette:

»Hová forduljunk megnyugvásért? A keresztény valláshoz, annak világnézete elégíti ki a gondolkodás, és lehet csak a tudomány kiinduló pontja. Minthogy nem lehet mindent az

¹ Repeto me correptum ab aruncuo (Plinius mairre) cumam bularem: Poteras, inquit nas urras non pudere. Nam perue omne tempus arbitrabatur, quod etudis non impertiretur. Plin. Epist. 3. 5.

² Vidi iam iuvenem, premeret cum senior ae tas. Maerentius stultos praeterisse dies.

³ Tibull. Eleg. I. 4. 55.

⁴ Göthe, Tarquato Tasso 2. B.

⁵ Difficile est tenere, que acceperis, inti Reneas. Plinius Epist. 8. 14.

⁶ Lázár B. az új angol miniszterelnök mint író, Magyar Nemzet 1902. évi. 169. sz.

u. o. józan észnek tulajdonítani, mely első sorban bomlasztó erő, holott a társadalomnak összekötő erőkre van szüksége — ez a tekintély. El kell fogadni a keresztény vallás ismeretelméletét, mely semmivel sem rosszabb, mint a naturalizmus ismeretelmélete, sőt jobb, mert megnyugtat egy oly eszes lény fölvetéle által, a ki a világot értelmessé alkotta, egyidejűleg pedig minket embereket is, bármily kis mértékben, de megértésére alkalmassá tett. Ez a felfogás a tudománytal nem ellenkezik, sőt a tudomány ezt egyenesen kívánja.

A kit mély vallásosság hat át, annak korrekt gondolkodás- és cselekvésmódjáról eleve meg lehetünk győződve, míg a vallás teljes mellesével korrektnak tartatni kívánó ember csupán abban találja korrektségének ismérvét, hogy az állam büntető törvényeivel és a rendőrség közegeivel konfliktusba ne keveredjék.

A vallásos ember hazafias is, őseink nem is tudták a vallásosságát a hazafiságtól külön választani. Legnagyobb szabadságjogainkat is mély vallásosság hatotta át. Nem vélek tévedni, ha azt állítom, hogy ennek a mély vallásossággal párosult hazaszeretetnek köszönhetjük, hogy Magyarország annyi viszontagság és hanyatttáadás dacára máig fennáll és hogy a magyar nemzet itt Európa szívében a kulturális haladásnak egyik legmegbízhatóbb zászlóvivője.

Mint hogy a nemzet vezérei után szokott indulni, mert őket tartja legjelesebbjeinek, legbölcsebbjeinek, ebből önként következik, hogy tehát ezeknek a vezéreknek igazán tündökölniök kell önzetlen hazaszeretettel, részrehajlatlan igazságokkal, feddhetlen becsületességökkel, kétségbevonhatatlan áldozatkészségökkel, egy szóval mindazokkal a lelki tulajdonokkal, melyeknek szemlélete a polgárok szívében azt a meggyőződést képes meggyökereztetni, hogy Isten, Haza, Király, Nemzet, Egyház, Vallás nem tyes frázisok, a tömeg félrevezetésére kigondolt mesterfogások, mint a hogy a mai társadalmi rend felforratására törekvő s örökké elégedetlen elemek eszofoldói szoktak, hanem az erkölcsi világrend alapjait alkotó mély igazságok, a melyektől elfordulni, a melyek feladni a nemzet megbontása nélkül soha és semmi körülmények között nem szabad.

Ime néhány rövid szövegi vázolatam önök előtt, hogy mivel kell önöknek az itt szerzendő tudományos készütséget kiegészíteniök, hogy majdan, mire az életbe kilépnek, mint hasznos polgárok nemzetünk jólétét gyarapítani, netalán felmerülő bajait orvosolni, a netalán reá zúdulható szerencsétlenségeket tőle elhárítani és ebben a közös nagy munkában a maguk részét örömmel kivenni képesek legyenek.

Váltás be mindnyájan azokat a szép reményeket, melyeket tanáraik, szülőik és a haza önök felől táplál!

Es ezzel az 1902—1903. tanévet megnyitom.

A kitűnő beszéd az egész hallgatóságra nagy benyomást gyakorolt s zajos éljeneket provokált.

Utána dr. Szolcsányi Hugó, a kir. kath. jogakadémia nagy tudományu statisztika-tanára ült a felolvasó asztalhoz s tartott felolvasást a legújabb népszámlálás örvendetes adatairól, különösen kiterjeszkedve Bihar megyére. A felolvasás egész tanulmány, mely érdekes adataival, az adatok tudományos, érdekesítő csoportosításával mindvégig lekötötte a hallgatóság figyelmét. Címe: Magyarország legutóbbi népesedési statisztikája, különös tekintettel Bihar-vármegyére. Kiválóan érdekesek a tanulmányok azon részei, melyek a mi nagy megyénk-ről tárnak fel eddig nem ismert adatokat. — Tanulságos, megszívlelére méltó mű, a melyet közérdeklő voltánál fogva lapunkban egész terjedelmében közlünk.

Ezzel a tanulmánygyal és Bozóky igazgató klasszikus beszédjével méltóképp indult meg a jogakadémia új tanéve.

Népeségünk és fajunk számviszonyai tekintettel Biharvármegyére.

Irtá: Dr. Szolcsányi Hugó.

A népeség szám az állam hatalmi állásának tulajdonképpeni alapja, tekintélyi fokának legtermészetesebb s legáltalánosabban elfogadott kifejezője és feltétele.

E körülmény magyarázza meg azon mélyre menő gondosságot, melyet az államok életfejlődésük ezen legelhatározó tényezőjének fejlesztése érdekében ugyszólván mindenkor és mindenhol kifejtettek. Míg azonban e célzattal régente leginkább idegen népek meghódítása vagy beolvasztása útján vélték elérni, nem véve észre azt, hogy idevonatkozó törekvéseik és küzdelmeik legtöbbnyire saját nemzeti erejük sorvasztásával jártak: manap az állami tevékenység azon különféle természeti, gazdasági, kulturális politikai stb. feltételek megszerzése és biztosítására irányul, melyek birtokában az erőteljes népszaporodás kedvező folyamata magából a népeség öléből indulhat ki; melyek az emberekbe alkotójukból beoltott családalapítói vágy megvalósulhatásának könnyítése által, a társadalmat folyton megujhító születési arányszámra természetesen hatást gyakorolnak, a kultura terjedésével, főleg a közegészségügynek egész vonalán való felkarolásával pedig a halálozások számát csökkentik és ezzel az emberi élettartam már is érezhető meghosszabbulását vonják maguk után, melyek végül polgárainknak kedvező társadalmi s anyagi helyzetet közvetítve, a napjainkban oly nagy hullámverést feltűntető kivándorlási hajlamot szelidíteni alkalmasak s ezáltal a népeség szám kedvező alakulására közvetve is befolyolnak.

Hogy pedig az állam a vázolt feltételek nyújtásának mérvét, a fennlevő körülmények között szerencsésen eltalálhassa, természetesen első sorban szüksége van arra, hogy lelkét: népeségét úgy állapota, mint életmenete minden mozzanatainak számviszonyában folyton és teljesen ismerje és ellenőrizze.

Csak hogy az e körbe tartozó jelenségek rendkívüli mennyiségük és sokféleségük; nemkülönben bonyolult természetük miatt óriási tömkeleget, valóságos utvesztőt képeznek, melyből csak a statisztika nyújtotta Ariadne fonál segítségével bontakozhatni ki; amennyiben a statisztika az ő sajátos észlelési módszerével a népeségnek minden számbavenni érdekes mozzanatát fűrkeszi s nem szorítkozik adatainak pusztá megállapítása — és gyűjtésére, szakszerű rendezése és összeállítására, hanem az így nyert alapon azután — és ez adja meg a statisztikának tulajdonképpeni tudományos jellegét, a társadalmi élet körében mindenféle megvalósuló rendszerességet constátál s annak okaira mutat, szóval a népeség állapotát, életmenetét az ő valódi, eredeti mi-voltában mutatván be, egyszerűs mind az állam intező szerveit arra képesíti, hogy azok a népeség, ezen intellektuális elem életfejlődését összes viszonyaiban állandóan ellenőrizhetve, abba rendezőleg és irányítólag ott és akkor nyulhassanak be, ahol azt tensesbb körületi szempontból, a szükség éppen kívánatossá teszi.

Az e célra szolgáló kutatási műveletek közül a népszámlálás emelhető ki első helyen, mert ennek közvetítésével: az állam általános direct egyéni felvételek alapján győződik meg népeségének ugy számában, mint jelentőség-gel bíró egyéb állapotai és körülményeiben beállott időközi változásokról és azok mérvéről.

Hazánkban ahol a rendszeres népszámlálások jelentőségét már régen felismerte a közvélemény, legutólszor az 1900. év utolsó órájára vonatkoztatva, 1901. év első napjaiban írtuk össze népeségünket.

Nekünk magyaroknak különösen két oknál fogva van szükségünk a népeségünk számviszonyaiban beállott alakulásokat időközönként megfigyelve megállapítani. Érdeklünkben áll u. i. először tudnunk azt: vajjon hazánk népeségének időközi számnövekvése tartott-e egyenlípést Európa többi, főleg a szomszédos államokéval s nincs-e az általuk való tulszárnyaltatás veszélyének kitéve? Másodszor

azt: miként fejlődnek a politikai magyar nemzet összeségében, az ezen államot alkotott és azt fentartó magyar állam számviszonyai? Van-e arra remény és biztosíték, hogy az anyanyelv szempontjából oly vegyes népeségünkben a magyarság számbeli supremáciáját a jövőre nézve is megtarthassa s nincs-e a jövőben valamely állambontó törekvésekkel áthatot hazai nemzetiség erősebb szaporodási viszonya folytán veszélyeztetve?

Ezen két szempontból kívánok jelen felolvasásban népeségünk életfejlődési viszonyával leginkább azon adatok alapján foglalkozni, melyeket, mint a legutóbbi népszámlálások eredményét, központi statisztikai hivatalunk elismerésre méltó kitűnő feldolgozásban közrebocsátott.

I.

A statisztika már régen kimutatta, hogy a civilizált államok népesége rendes viszonyok között különböző arányokban bár, de folyton nő. Európa népeségét illetőleg pedig különösen konstata, hogy az a legutóbbi 6—8 évtized, — főleg 1880 óta — a megelőző évszázadok átlagát messze felülmuló progresszióban fejlődve, a XIX. század folyamán több, mint megkétszereződött.¹

Hazánk népszámának fejlődési folyamatát, a II. József alatt, 1787-ben tartott népszámlálás alapján indulhatván ki, 113 évre visszamenőleg tanulmányozhatjuk, mivel pedig birodalmunk népeségét azután, — az 1805-iki nem általános népszámlálástól eltekintve, — még hatszor, u. m. 1850-, 57-, 69-, 80-, 90-ben és 1900-ban írták össze, azt, — különösen az elmúlt félszázadra vonatkozólag, — fejlődésének geometriai átlaga szerint is vizsgálhatjuk.

Az említett II. József-téle népszámlálás eredményei, melyek a Magyar Birodalomban közel 94 millió főnyi lakosságot mutattak ki, a bel- és külföldön egyaránt meglepetést és csodálkozást keltettek; mert mint néhai Schwartner Mártonunk, egykori neves pesti egyetemi professor említi, a legjobb hazai geographusaink: Severin, Windisch, Benczur stb. stb., utánuk pedig a legkiválóbb német írók birodalmunk népeségét 1780 körül csak 32 millió főre becsülték. S ime alig egy évtizeddel később Schlotzer — korának ezen legkiválóbb statisztikusa, — az akkori egész művelt világban olvasott közleményeiben („Staats Anzeigen“ jében) közhírré tette, hogy magában Magyarországon, Erdély és a volt Határőrvidék nélkül, 7 millió főt meghaladó népeség találtatott.²

A Magyar Birodalom népesége 1900. év végén 192 milliót haladván meg, 113 év alatt 98 millió lélekkel, egészben 10 évenként átlagosan pedig 0.92%-kal, — számtani átlag, szaporodott; míg az időközönként végrehajtott népszámlálások eredményeinek egy-egy évre eső — tehát mértani — átlaga 0.7%-on alól maradt, melyet nemcsak önmagában véve, hanem különösen azért vagyunk kénytelenek nagyon alacsonynak jellegezni, mert Európának Olaszország, Svájc és Franciaországon kívül alig volt állama, melynek népnövekvése hazánk ezen arányait meg nem haladta volna.

E kedvezőtlen alakulat leginkább az 1869—80 között lefolyt időszak, addig sohasem észlelt szomorú népesedési viszonyainak tudható be; ezen 11 év alatt u. i. hazánk népesége a 70-es évek elején uralkodott cholera, később pedig a gyermekek sorait ritkítő fertőző betegségek miatt — összesen 224 ezer fővel v. másfél százalékkal növekedett, a miből egy-egy évre csak 20 ezer főnyi vagyis 0.13%-nyi népszaporodás jutott; az ország részei közül 6—8%-os, tehát számottevő szaporulat csak a Duna-Tisza közén s a Duna jobbparti területén volt található; a Tiszától északra és keletre eső négy országrész mind egyikeben a népeség 2—3%-kal, tehát értehetően megfogyott. Tulajdonképpen csak a városok népesége duzzadt meg, a vidéken majdnem általános volt a visszaesés.

(Folytatjuk.)

¹ Ickel kiszámította, hogy continensünk népesége 1800—1890 között, tehát 90 év alatt 175 millióról 375 millióra, Sundbärg szerint pedig 185 millióról 360 millióra, v. i. 196, illetve 108%-kal növekedett.

² Sr. Martin v. Schwartner. Statistika d. königr. Ungarus. 1809. I. k. 106. l.

Kossuth-ünnep Nagyváradon.

Nagyvárad város törvényhatósága lelkesülten elhatározta, hogy méltóképen megünnepeli Kossuth Lajos születésének 100-ik évfordulóját.

Az ünneplés központja a város díszközgyűlése lesz, a melyen nemcsak jegyzőkönyvbe iktatják Kossuth Lajos érdemeit, hanem megfestetik az arcképét a közgyűlés terme számára, továbbá megindítják a mozgalmat egy Nagyváradon felállítandó Kossuth-szobor iránt.

Az ünnepélyre vonatkozólag Rimler Károly polgármester lelkes felhívást bocsátott ki, amely dr. Istvánffy István aljegyző fogalmazásában a következőleg hangzik:

Nagyvárad polgárai!

A nemzetek sorsa attól függ, megtudják-e becsülni történelmi múltjukat, és utat tudnak-e nyitni az új modern eszméknek, melyeket a haladó idők teremtenek.

A haladó nemzetek a múlt termékeny rétegeiből és a jelen friss légköréből szívják magukba a fejlődés nedvét.

Nincs nemzet a földtekén, d melynek anynyira életfeltétele volna a történelem ezen nagy tanításait követni, mint a népek nagy családjában rokonság nélkül álló magyar nemzetnek.

A magyar nemzet érezte is ennek a szükségét és mintegy életfentartási ösztönből mindenkor kegyelettel ragaszkodott a múltak emlékéhez. A történelem szomorú idejénél erőteljes dicső korszakaiból pedig bizalmat merített a jövőre.

Közelg a nagy nap, a midőn büszkén tekinthetnek vissza a múltra, a midőn újra ihletet meríthet hazafias érzések a nemzeti múlt forrásaiból.

Pár nap múlva kerek 100 éve lesz annak, hogy a sok megpróbáltatásnak kitett magyar nemzet egyik legnagyobb szellemét, legnagyobb fiát kapta ajándékba a Gondviseléstől.

100 évvel ezelőtt született a nemzet politikai megváltója.

100 évvel ezelőtt született Kossuth Lajos, kinek élete mint vezércsillag ragyog nemzetünk egén.

Az a 100 év, a melyre Kossuth véste reá halhatatlan nevét, történelmünk egyik legragyogóbb százada. A szabadelvű eszméknek volt halhatatlan bajnoka Kossuth, és ezen eszmék megvalósításával egy fényes jövő küszöbére vezette nemzetét.

Az ő műve a mai modern Magyarország. Felszabadította a nemzetet, szabaddá lett a toll, a gondolat és a vélemény nyilvánítás; törölte a kiváltságokat, megalkotta a modern Magyar államot, a melyben minden polgár egyenlő jogokkal és emberi méltósággal bír. Hangja varázserővel birt, ezren és ezren követték szavát.

Szellemeinek fénye tulragyogta a haza határait és a művelt nemzetek nagy fiai között is megmaradt örökségnek.

A szabadság apjának születése napján ünnepeztül a nemzet.

A magyar Birmingham, ahogy Kossuth a munkáskezű Nagyváradot nevezte, áhitattal várja a történelmi napot.

Lobogózzatok fel házaitokat! Hadd jelképezze nemzeti szent jelvényünk lobogó lelkeseidünket!

Világítsátok ki az ünnep előestéjén, szeptember hó 18-án este 7-8^{1/2} óráig ablakaitokat! Hadd legyen a fény kifejezője annak, hogy szívünkben ég a honszeretet lángja!

Az ünnepélyes isteni tiszteletet az újvárosi ev. ref. templomban szeptember 19-én d. e. 9 órákor fogjuk megtartani.

A város hivatalos ünnepe ugyanazon napon d. e. 11 órákor lesz, a mikor a törvényhatóság a városház közgyűlési termében díszközgyűlést tart.

Nagyvárad Polgárai!

Szenteljétek e napot a legszentebb érzelmeink, a hazaszeretletnek és a kegyeletes háliának.

Pihenjen el a napi munka, tartásatok e napon d. e. 9 órától 12 óráig üzeneteket zárva, ünnepejétek egy szívvvel, egy lélekkel és adjunk hátát a Gondviselésnek, hogy nemzetünket Kossuth Lajossal megajándékozza.

Jöjjetek el mindnyájan, hogy mindenki lássa, miszerint hazafias érzelmekben a magyar nemzet minden tagjának a szíve összeforr.

Nagyvárad, 1902. szeptember 9-én.

Hazafias üdvözléssel:

Rimler Károly,

polgármester,
mint a biz. elnöke.

A díszközgyűlésre pedig a következő meghívót bocsátotta ki a polgármester:

Valamennyi Bizottsági tag Urnak!

Nagyvárad város közönségének f. évi augusztus hó 14-én tartott közgyűlésében 234/8329 kgy. sz. a. hozott határozatából kifolyólag Főispán ur 6 méltósága f. évi szeptember hó 19-ik napjának délelőtti 11 órájára rendkívüli közgyűlés összehívását rendelte el, mely gyűlésnek egyedüli tárgyát Kossuth Lajos hazafiai érdemeinek méltatása s e tekintetben további határozat hozatala fogja képezni.

Eme közgyűlésre, valamint ezt megelőzőleg délelőtti 9 órákor az újvárosi ev. ref. templomban megtartandó ünnepélyes isteni tiszteletre bizottsági tag urat hazafiai tisztelettel meghívom.

Nagyvárad, 1902. szeptember 4-én.

Rimler Károly,

polgármester.

A kiskereskedők Kossuth-ünnepé.

A nagyváradai és biharmegyei kiskereskedők társulata is méltó képen kiveszi részét a Kossuth Lajos századik születésnapjának évfordulóján tartandó ünnepélyekből. Az erre vonatkozó rendkívüli vál. ülésen a választmány lelkesedéssel állapítja meg a múlt hó 24-én tartott vál. ülés határozata értelmében a f. hó 19-én tartandó Kossuth-ünnepély részeit a következőkben.

1. Szeptember hó 19-én d. e. 10 órákor díszközgyűlés a társulat helyiségében, melyre a tagok ezennel meghívotnak.
2. Elnöki megnyitó.
3. A nap jelentőségének méltatása Stern Soma jegyző által.
4. Fohász felolvassa Paizs Béla
5. Kossuth Ferencz és Kossuth Lajos Tivadar távirati üdvözlése.

Véres verekedés.

— Saját tudósítinktól. —

Az éjjeli órákban értesülünk, hogy a késő esti órákban, a Körözs-utca végén lévő füzesen a Nemes Károly fatelepének felügyelőjét feleségével együtt holtra verték.

Kis Mihály az óriás erejű, hatalmas ember az áldozat, aki régóta czivakodásban élt a szomszéd fatelepnek famunkásaival, akik közül Mészáros József és Szilágyi Károlylyal már többször verekedésbe is egyeledtek.

A czivakodás oka a kenyér irigység, mert egyik másikat gyalázta a gazdáik előtt, ki akarván turni egymást a kenyérükből.

A régi czivódást felszító közelebbi ok pedig az, hogy Kis Mihályt tegnap délelőtt a vasutnál Mészáros tetten érte, a mikor az a pénzt a szür zsebéből ki akarta Lopni.

Már a kora délutáni órákban verekedtek e miatt a fatelepen, de akkor

szétválasztották őket és Kis Mihály feleségével hazament, míg a többiek egy kocsmába tértek.

Mészáros József, Szilágyi Károly, Daróczi Sándor a mint 9 órákor haza felé ballagtak, Kis Mihályt a ház előtt találták, a kivel ismét czivakodásba egyeledtek, de most már misem fékezte dühüket, míg Mészáros baltáért szaladt, a másik kettő ütlegelni kezdte Kis Mihályt, a ki egy vasvillával védekezett, de hiába, mert amint Mészáros visszakerült a baltával, ordítva rohant reá:

— No most nyomorult a kutya issza meg a véred — s ezzel úgy halántékon sujtotta Kis Mihályt, hogy az eszméletlenül terült el a földön.

Az asszonyt, a ki közben kijött a lárma és az ura védelmére kelt, a vasvillával kezdték döngöteni, úgy hogy az rém lten, véresen, sikoltozva alig birt előlük menekülni.

Közben előkerült Vass Károly rendőr, de már akkor késő volt, csak az iránt lehetett intézkedni, hogy a két sulyosan sérültet a kórházba szállítsák.

Kis Mihályt Baranyi Menyhért rendőr-fogalmazó még az este folyamán kihallgatta, de Kiss Mihály eszméletlenül fekszik, s orvosi vélemény szerint két helyen koponya zúzódást, s valószínűen agyrázkódást szenvedett s a balkarja eltört.

Az asszony sérülései is sulyos természetűek, mellén és a karján. Mint később értesülünk, Kis Mihály életben maradása kétséges.

Baranyi Menyhért még az éj folyamán letartóztatta Mészáros Józsefet, Szilágyi Károlyt és Daróczi Sándort.

UJDONSÁGOK.

TAJÉKOZTATÓ

Régészeti és történelmi muzeum. (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3-5-ig 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 3-5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

* Templom-megáldás Sályi b. n. A sályi-i katolikus hívek derék lelkészének, Tarnay Károlynak, híveivel együtt emlékezetes örömmünnepe volt Mária nevenapja. A váradai l. sz. káptalan, mint kegyúr bőkezűségéből díszesen restaurált templomot ugyanis vasárnap áldotta meg újból Palotay László prelátus kanonok. Az ünnepi szónok tisztelet Kópis József görbédí ptebános töltötte be, Neugebauer Ilona kisasszony pedig, Váradról, művészi énekével emelte a lélekemelő egyházi ünnep fényét. A pontifikáló preláthus-kanonoknak a szent ténykedéseknél Papp György sályi-i g. k. lelkész, Dr. Némethy Gyula és Dr. Lindenberger János theologiai tanárok segédkeztek a nevezett lelkészeknél. A környékbeli falvak katolikuságából szintén sokan jelentek meg az istentiszteleten, úgy hogy a templom egészen megtelt ájtatoskodókkal. Elismeréssel kell itt adóznunk Böhm Paula kisasszonynak, ki nemcsak hogy emelte az ünnep magasztosságát művészi orgonajátékával, de az egyházi szerek, öltönyök himzéséből is kivette az oroszlátrészt magának.

* Kérés a víz. A városi mérnöki hivatal megkereste a rendőrhatalóságot, hogy az utcák locsolását, tekintettel a Körös alacsony vizállására, korlátozza, mert különben a városi vizmű szenved hiányt.

* **Nagyvárad küldöttei.** Nagyvárad város törvényhatósága kegyeltesen részt vesz úgy a Kossuth Lajos mauzóleumának alapkövét-lélenél Budapesten, mint a zilahi Wesselényi-szobor leleplezésén. **Dús László** városi főjegyző és **Rácz Mihály** nyug. főjegyző ma utaznak el Zilahra s magukkal viszik a város hatalmas koszoruját. — A budapesti Kossuth-ünnepre pedig **Bordé Ferencz** főjegyző és **Darvassy Lajos** tanácsnok holnap utaznak el, a város koszorújával.

* **A diákkongresszust megtartják.** A nemzetközi diákkongresszust, melyet szeptember hó 24-én Budapesten kellett volna megtartani, de amelyről a magyar diákok lemondottak, most mégis megtartják. Ami azonban előrelátható volt, a kongresszus alighanem nagy magyarellenes tüntetéssel fog végződni. A „Corda Fratres” ugyanis táviratilag értesítette a bukaresti és jászvárosi egyetemek hallgatóit, hogy a Budapestről elmaradt kongresszust október hó közepén **Velencében** fogják megtartani. Felhívják egyúttal a román egyetemi hallgatókat, hogy minél nagyobb számban vegyenek részt a kongresszuson és tudatják velük, hogy a kongresszus után az olasz diákok hazakisérik román kollegáikat Bukarestbe, hogy együtt ünnepeljék az olasz és román nemzet testvérisülését. Kérdés azonban, hogy a többi nemzet diáksága részt vesz-e ezen a csonka kongresszuson, melynek egy látszik határozottan magyarellenes tendenciái vannak.

* **A pénzügyminiszter a szennyirodalom ellen.** A pénzügyminiszter a következő körrendeletet intézte a nagyváradai pénzügyigazgatósághoz: A m. kir. belügyminiszterium vezetésével megbízott miniszterelnök úrtól vett értesítés szerint Budapesten B. Virág Géza kiadásában és szerkesztésében „Kis Éleclap” cím alatt képes heti újság jelenik meg, mely Biró Miksa tulajdona és mely képeiben a legszemérmertlenebb erkölcselenség terjesztője. Azonkívül felettébb erkölcselenséget és szemérmertlen képeket közöl a különösen elterjedt „Magyar Figaró” című újság. Ezeknek a lapoknak szemérmert sértő képei a legtöbb dohánytözsde kirakataiban látható. Az ilyen szemérmert sértő és az erkölcselenséget terjesztő képes ábrázolatoknak a kirakatokban közszemlére való kitétele a szemérmert sértő képes levelező-lapoknak forgalomba hozatalával ugyanazonos természetű. Miután pedig folyó évi márczius hó 17-én kelt körrendelettemmel a dohányárúsokat az ilyen erkölcselenséges képes levelező-lapok kiállításától, árulásától avagy terjesztésétől **a tözsdejog elvesztésének terhe alatt** eltiltottam, ezúttal az idézett körrendeletnek hatályát az ilyen erkölcselenséges ábrázolatok közlő újságoknak és így a „Kis Éleclap” és a „Magyar Figaró”-nak dohánytözsdek kirakataiban való elhelyezésére is kiterjesztem. Miről a m. kir. pénzügyigazgatóságot további eljárás véget értesitem. A miniszter megbízásából: **Iványi s. k. min. tanácsos.**

* **Kinizsi Pál emléke.** A törökverő molnárlegénynek, **Kinizsi Pálnak** szobrát állít **Nagy-Vázsony** községe, melynek képviselőtestülete ülést tartott s ott egyhangú lelkesedéssel elhatározták, hogy Nagy-Vázsony egykori urának szobrát állítsanak. Az ideítvány már ugyan régebbi keletű és **Német Gábor** káplán eszméje. A szobor költségeit országos gyűjtés útján akarják megszerezni. A gyűlésen megválasztották a szobor-bizottságot, a melynek védője

Fenyvessy Ferencz, Veszprém vármegye főispánja, elnöke pedig **Udány Ferencz** dr. országos képviselő, aki kátszáz koronával nyitotta meg az adakozást. A szobrot **Zala György** fogja mintázni, a ki Nagy-Vázsony községben nevelkedett. A község ezenfelül elhatározta, hogy a csodaerejű hős sírját renováltatja, valamint a vázsonyi várnak azt a részét is, a hol Kinizsi utolsó napjait töltötte. A leleplezésre ajánlják, kérjék fel szónoknak **Vázsonyi Weiszfeld Vilmost.**

* **A tudomány-egyetem ünnepe.** A budapesti tudomány-egyetem aulájában tegnap délelőtt folyt le nagy ünnepélyességgel az új rektor és tanács beiktatása, ezzel együtt az egyetemi tanács megnyitása. Az ünnepély a Veni Sanctoival kezdődött, Az istentiszteletet **Kriszán Mihály** szemérmertlen kormányzó celebrálta nagy segédlettel. Az ünnepség **Vécsey Tamás** prorektor beszédével kezdődött, aki a szokáshoz híven beszámolt a múlt tanévről, a tanítás eredményéről, a tanárok működéséről stb. Kiemeli, hogy népességre nézve a budapesti egyetem az ötödik a világon és hogy 5940 egyetemi hallgató közül 1034-nek az apja kisiparos vagy kiskereskedő és azt a megjegyzést fűzi hozzá a rektor: **Demokratizálódik az értelmiség.** Egyetemünkön, — folytatja a rektor, százalékokban kifejezve is van annyi szorgalmas tanuló, mint bármely más egyetemen. És mégis gondolkodóba estünk, főleg a jogi kar tömegességén, mely minden ellenőrzést megszüntet, a tanári befolyást gyéríti. Ennek az egészségtelen áramlatnak oka az **előítélet, a gimnáziumok fölösleges nagy száma** s a minősítési törvény, mely jogvégeztséget kíván boldogtól-boldogtalantól s így az egyetemre tereli az oda nem valókat is. A jogra beiratkozók számának rohamos emelkedése már megszűnt örvendetes lenni. A bölcsészeti karon is sok, ami sok. Itt a középiskolai tanári pálya **inundációjától** kell tartani. A jogi karon a tömegességén kívül más baj is van. A tömeg folytonos növekedését káros hatásában még fokozza a tanulmányi s vizsgálati rend gyakori változtatása. A segítő-egyesület törekvését magasztalván, a rektor kiemeli, hogy a fiatalság sehol sincs annyi kísértésnek kitéve, mint Budapesten. **Kéty Károly**, az egyetem új megválasztott rektora beszélt ezután.

* **Villamos világítás Békésmegyében.** Békésmegyében oly központi villamos telepet akarnak létesíteni, a melyből több község nyerne közvilágításra és ipari célokra szolgáló villamos áramot. Egyelőre Csaba, Békés, Mezőberény, Szarvas és Orosháza nyerne e teleptől villamot, de úgy van tervezve, hogy később a hálózatba több más község is bevonható lenne. A magyar Schuckert művek villamos részvénytársaság már konkrét ajánlatot is tett a megyének s tekintve, hogy a nagyszabású terv szálai dr. **Fábry Sándornak**, a vármegye alispánjának kezében futnak össze, az érdekeltek nagy bizalommal vannak a vállalkozás iránt s mindent elkövetnek maguk is, hogy az sikerüljön. A központi telep létesítésére az ajánlattevő cég 1.800.000 koronát irányzott elő.

* **Meglopott földmives.** **L. Szabó Károly** hajdubagosi illetőségű földmives tegnap este Nagyváradra bejött a vásárra. A bihar-püspöki-vámháznál észrevette, hogy a kocsijára tett szűrét ellopták. Az esetről rögtön értesítette a nagyváradai rendőrséget, mely megindította a

nyomozást, minek csakhamar meg volt az eredménye. A tettest ugyanis még az est folyamán elfoglalt **Mesey Gyula** gelsei illetőségű csavargó személyében és fogva tartották. Az ellopott szűrt visszaadták tulajdonosának.

* **Egészségügyi nemzetközi kiállítás.** Négy hét múlva nyílik meg Amsterdamban a nemzetközi egészségügyi kiállítás, melyen az egészségügy, a gyógyászat, a gyógyszerészi termékek, a mentőügy, a sport, a tápszerek, a néptáplálkozás, a szakácsság és az ezekkel rokon szakmák lesznek képviselve. A kiállítás, mely Németalföld legnagyobb kereskedelmi városában rendezetik, folyó évi október 11-én nyitják meg. Mivel a jelentkezési határidőnek vége közeledik, a magyarországi érdekeltek felhívhatnak, hogy részvétüket szeptember vége előtt a választmány által kinevezett kiállítási képviselőnél, Prága-Karolinthali lakos **Dobiet Artur** urnál bejelentésük.

* **Halálozás.** Mély részvételt értesülünk a nagy veszteségről, mely gyászba borított egy családot. A nagyváradai I. szert. püspökségi uradalom egyik kiváló tisztviselője: **Szedlarik István** számvevő, élte 65 ik évében meghalt. Temetése tegnap délután 4 órakor ment végbe nagy részvétel mellett. A gyászszertartást **Dencs János** tb. kanonok esperes plebános végezte segédlettel. A koporsót elborították a szebbnél-szebb koszorúk, díszszalagokkal. Az egésztelő szentmise ma kedden délelőtt 10 órakor lesz a premoatréiek templomában. Búcsú poraira! — A temetést a „Kegyelet” temetkezési intézet rendezte.

* **Rajtélyes gyűrű.** A Kossuth-utcai Klein M. féle zálogüzletben tegnap délelőtt egy csavargó karika gyűrűt kimált eladásra. A rendőrségre kísértetvén, magát **Varga Imre** 15 éves diószegei illetőségűnek mondja, foglalkozásra nézve pedig csavargó cipész inas. A gyűrűt állítólag találta. A rendőrség fogva tartotta.

* **Eljegyzés.** Ifj. Eszenyi János berettyóújfalui fiatal kereskedő vasárnap eljegyezte Nagyváradon **Kautzner Irén** óvónőt.

* **Véres verekedések.** Tegnap este a Läderer és Kálmán-féle szeszgyárban Nagyinszki László és Ladinszki Sándor munkások össze szólkóztak: a békitőnek közbe lépett **Benei János** azután úgy elverte mind a kettőt, hogy kórházba kellett őket szállítani. — A Körörsi-féle mulató helyen az elmúlt éjszaka két pénzügyőr az italmérés miatt felszólt. **Késs Sándor** és **Fofiu Miklós**, a két pénzügyőr, azonban a rövidebbet huzta, mert a tulajdonos és vendégei elverték őket. Kissnek a kardját is elvették.

* **Magvaszakadt főúri család.** A hivatalos lap jelenti, hogy báró **Szepessy Adám** Nagyváradon 1882. január 26-án elhalálozott s elhunytával az 1886. évi VIII. törvényczikk 1. §-a III. pontja értelmében a magyar főrendiházban örökös tagsági joggal bíró báró **Szepessy család** fiágában magvaszakadás állott be. Mindazok, akik e magvaszakadást tagadásba veszik, ezt a jelen hirdetemény megjelenésétől számítandó hat hónap alatt a főrendiház elnökéhez, vagy a belügyminiszterhez intézendő s okmányokkal támogatott írásbeli nyilatkozatban igazolják.

* **Helyreigazítás.** Megirtuk, hogy a kir. törvényszék **Csepcsik József** pinczért 14 napra elítélte. Ezen hír annyiban téves, hogy **Csepcsik** általános megelégedésre szolgált **Müller Salamonnál** és semmi olyan dolgot nem követett el, amelyért büntetés érhetné.

A város rohamos fejlődése szükségessé tette, hogy az európai nagyvárosok mintájára **czipő-, kalap- és férfi divatcikkekben különlegességi üzletet** rendezek be, hol mindennemű férfi divatcikk a leg-
szébb és legelegánsabb kivitelben kaphatók. — **Férfi ingek, gallérok, kézelők, harisnyák, sétabotok, kalapok, férfi-,
női- és gyermek lábbelők, pipere cikkek** stb. óriási nagy választékban. — A n. é. közönség minden rétege, üzletem-
ben oly kiszolgálást nyer **tartós, divatos, finom és elegáns** áruim beszerzése mellett, hogy rövid idő alatt
megvalósulva láthatom azon reményemet, hogy az egész városban a hálás közönség megjutalmazza törekvésemet
azzal, hogy egyik a másiknak fogja ajánlani:

Vásároljunk **Rein Jakabnál**, mert ott hallatlan olcsó, jó, szép és elegáns minden. 314

UJ ÜZLET!!

REIN JAKAB czipő-, kalap- és férfi-divatruháza.

Nagyvárad, Zöldfa-utca, „Zöldfa” szálloda.

**Meglepetés! 8000 darab mintanyak-
kendőt osztok szíjjel.**

Szíves látogatást kér tisztelettel **REIN JAKAB.**

* **Hűtlen czimbora.** Oláh Gábor hetes tegnap éjjelre szállást adott barátjának, ki sziveségét azzal jutalmazta, hogy 5 kor. 20 fillér pénzét ellopta. A káros az esetről jelentést tett a rendőrségnél.

* **Találtatott egy köteg funér deszka,** egy xalogjegy, 2 gyermek cipő és elemi iskolai bizonyítvány. Mindezek átvehetők **Mendelényi** Belánál a rendőrségen.

EGYESÜLETEK.

A Katholikus Egyesületek Országos Szövetsége felkéri a katolikus egyesületek vezetőit, hogy a Szentséges Atya jubileumára készülő hódolati album aláírási íveit valamint a begyűlt Péterfilléreket **szeptember hó végéig** az Országos Szövetség irodájába (Budapest, IV. Molnár u. 11.) beküldeni sziveskedjenek.

SPORT.

Czellövés. A polgári lövöldben f. évi szeptember hó 7., 8. és 14-én tartott lövészeten 2820 lövés közti körülmények között 550, összesen: 3252, kor 101 taraczk 17 mély lövéssel. **Szeptember hó 10-én Mezey Mihály,**

Tizenketős kört lőttek: Török László 3, Mezey Mihály 2, Heim Károly, Kálmán Sándor és Vomácska József egyet-egyet. — **Tizenegyes kört:** Mezey Mihály 6, Török László 5, Vomácska József 4, Kálmán Sándor 2, Heim Károly és Székely Sándor egyet-egyet. **Taraczk lövések:** Vomácska József 30, Török László 28, Mezey Mihály 23, Kálmán Sándor 8, Heim Károly 7, Székely Sándor 3, dr. Mihály Lajos és Navay Sándor egyet-egyet.

Díjat nyertek mélylövésre: Aranyat: Mezey Mihály, ezüstöt: Török László és Kálmán Sándor. **Körlövésre:** Aranyat Török László, ezüstöt: Vomácska József és Mezey Mihály.

Igazságszolgáltatás.

Esküdtársi tárgyalás a zsákai rabló ügyében.

A nyári szünet után tegnap tartotta az első esküdtársi tárgyalást a nagyváradai kir. törvényszék mely alkalommal a rablással vádolt **Bujdosó** József zsákai legény ügye került napirendre.

A kir. törvényszék büntető tanácsát **Nagy Ferencz** elnökle alatt **Nagy József** és **Debrezényi** kir. törvényszéki bírák képviselték, a vádat pedig **Korn Lajos** kir. ügyész és a védelmet **Tuhý** Endre.

A tárgyalás az esküdtek kisorsolása után, azzal kezdődött, hogy **Köteles István,** **Heiler Ede,** **Stock Károly,** **Kajczán József,** **Spitzer Sámuel,** **Hanzely István,** **Germán Károly,** **Pallang Sándor,** **Pojnar János,** **Szabó István,** **Czeglédi Jermiás** esküdteket és **Balogh Dóme,** **Deutchs K. J.** pótesküdtéket megesküdték.

Ezután a vádlott és a panaszos kihallgatása következett, akik a következőkben adták elő az esetet:

Január 29-én pénzért jött Bene József Bakonyzegről Zsákára a bankba. A délelőtt holmi vásárlásokkal telt el, de délutánra fordulva az idő, befordult Bene József a dűbögő kocsma egy kis itálra. Volt még vagy 16 forintja, hát teltet. Akkor már ott iddógált a fiatal Bujdosó az apjával, meg egyéb gazdákkal a faluból.

Bene Józsefnek csakhamar kedve kerekedett s rá szólta a muzsikásra:

— Huzzad már te!

Eddig csak rendjén vón a dolog, de megsejtve Bujdosó, hogy Benének pénze van, — mi-

kor az ugy fél négy tájon indult akart, — ő is kisompolygott a szekérhez s felkapaszkodott a saroglyába.

Bene rá is szólta:

— Mit akarsz ott hé!

— Hát biz hazavihetne bátyám, segitenék a hajtásban.

— Nem kell nékem, elhajtom én a magam szekert, hanem hát csak ülj ott.

Aztán elindultak, s a falu végén megkérdezte Bene Bujdosót, hogy hol fog leszállani, mire ő azt felelte, hogy a Dóri pusztán. De alig hogy kiértek a faluból, Bujdosó oda fordult Beéhez s a pénze után kotorászott.

Az öreg Bene az italtól mámorosan nem mindjárt vette észre, hogy mit akar Bujdosó, hát azt kérdezte:

— Mit simogatsz öcsém?

— Adjon egy hatost bátyám, hogy segittem hajtani.

Az öreg nagy könyörgés után adott egy hatost, de Bujdosó keveselte és még egyet kért, de ezt már követelve, s mikor ezt is megkapta és az öreg ismét a zsebébe akarta rejteni a bugyellárist, Bujdosó bicskát rántva, az egész bugyellárist követelte.

Az öreg kétségbeesve igyekezett a pénzt elrejtetni, de Bujdosó sem látgott, hanem a kést a mellének segezve, kikapta az öreg Bede zsebéből a bugyellárist, s azzal leugorva a szekérről, a kertek alá iramodott.

A kifosztott öreg gazda a szekérével iparkodott utólréni, miközben hazatérő legényeket: **Kovács János** és **Sárvary Sándor** találta szembe, a kiket segítségül szólított a fosztogató legény elfogására. Így aztán harmadmagával érkezett vissza a faluba Bene József, s elindultak a Bujdosó keresésére, a ki már akkor elrejtette a pénzt a kerti árokba.

Mikor aztán rátaláltak, tagadott a legény mindent, mignem a csendőrök léptek közbe, a kiknek aztán elkereste Bujdosó a kést, a kinél a kinyitott bicskát is megtalálták.

Igy adta elő az esetet a panaszos, a mivel ellenkezésképpen Bujdosó azt állítja, hogy Bene maga hívta a szekerre, segítségül a hajtásban és hogy a pénzt nem a zsebéből, hanem csak a kezéből kapta ki, ezzel igyekezvén védeni magát az erőszakos elkövetett rablás vádjával szemben.

Az esküdtek csak a letartóztatás és a pénz előkerítésének körülményeiről adtak tüzetes felvilágosítást. Mintán a vád- és védbeszéd megkérdezésével a következő kérdéseket állította a kir. törvényszék az esküdtek elé:

1. Bűnös-e a vádlott abban, hogy erőszakos rablással Bene Józseftől 30 korona 70 fillért jogtalanul elulajdonított?

2. Ha pedig az első kérdésben foglaltakban bűnösnek nem találhatók, bűnös-e abban, hogy erőszakos megfélemlítéssel Bene pénzáért átadására kényszerítette.

3. Vagy pedig bűnös-e abban, hogy a Bene József 30 korona 70 fillér pénzét erőszak alkalmazása nélkül jogtalanul elulajdonította.

Az esküdtek verdiktje a második kérdésben foglaltakban mondotta ki Bujdosót vétkesnek, mire a törvényszék ítéletét a bírósággal szavazott.

Deután fél 6-kor hirdették ki az ítéletet, melynek értelmében Bujdosó Józsefet erőszakkal elkövetett rablásáért 1 év fegyházzal büntették.

TAVIRATOK.

A király Bécsben.

Bécs, szeptember 15. (Saj. tud. táv.)
A király szerdán délután ide érkezik.

A katolikus tanítók gyűlése.

Budapest, szept. 15. (Saj. tud. táv.)
A magyar katolikus tanítók ma délelőtt tartották Steinberger Ferencz nagyváradai apátkanonok elnökle alatt nagygyűlésüket, mely alkalommal az elnöklő kanonok bejelentette ünnepi beszédében, hogy

a katolikus tanítók októberben, a pápa 25 éves jubileuma alkalmával Rómába zárandokolnak. Felolvasták Rampolla táviratát, melyben a pápa áldását küldi. A gyűlés megbizta elnökét, hogy küldöttséggel üdvözölje a hercegprímást, de a hercegprímás ágybanfekvő beteg lévén, az üdvözlöt a titkárja vette át.

A pápa tartózkodása a francziákkal szemben.

Páris, szept. 14. Aból az alkalomból, hogy a Matin egyik munkársa magánkihallgatást kért a pápától, Rampolla bíboros a franczia nagykövetség egyik tagjának, De Navenne-nek levelet írt, a melyben azt mondja, hogy a pápa elhatározta, hogy egyetlen olyan szót sem fog mondani, a melyet a franczia politika javára vagy ellene lehetne magyarázni. Ez okból nem akarta meghallgatni a pápa a franczia zárandokok feiratát és nem beszelt hozzájuk. Ugyanezért megtagadta hírlapírók fogadását is, hogy minden polémiaának elejét vegye. (M. T. I.)

Kiegyezési tárgyalások.

Budapest, szept. 15. (Saját tud. táv.)
A kormányok a jövő héten Bécsben folytatják a tárgyalásokat.

Kossuth ünnepek.

Budapest, szept. 15. (Saj. tud. táv.)
Büdi Szent-Mihályon a tiszalöki kerület községei tegnap Kossuth-ünnepet rendeztek. Ott voltak Pap, Kubik, Horváth képviselők s beszédeket intéztek a néphez. Szentesen szintén tegnap ünnepeltek. Istentisztelet után diszközgyűlés volt.

Hadgyakorlatok.

Sasvár, szeptember 15. A király és a német trónörökös kíséretükkel, továbbá báró Beck vezérkari főnökkel és a hadgyakorlatok fővezetőségével ma reggel 6 órakor kilovagoltak a hadgyakorlatok színhelyére és pedig első sorban Péterfalva irányába. (M. T. I.)

Gyilkoló éles töltések a királygyakorlaton.

Budapest, szept. 15. (Saj. tud. táv.)
Katonai körökből kiszivárgott a hír, hogy a sasvári gyakorlatokon a székesfehérvári hadosztályban a 17. vagy 28-ik honvéd gyalogezredből sortüzelés alkalmával éles töltések röpködtek Lobkovitz herceg felé. A herceg látta és hallotta néhány golyó sivitását s valóban egy 69-ik ezredbeli szakaszvezetőt és egy 44-ik ezredbeli közlegényt nyakon talált a golyó, kiket haldokolva a közkórházba szállították. Lobkovitz rögtön lefuvatott. A vizsgálat eddig eredménytelen. Erre csak az a megjegyzésünk, hogy a hercegre vonatkozó kombinációk, mintha ő ellene szándékosan lőttek volna, teljesen lehetetlen és alaptalan gondolat.

REGÉNY-CSARNOK.

Tűzrel-vassal.

Írta: Sienkiewicz Henrik.

Négy napig kínlódtak már és az ötödik napon még irtózatossabb hőség szakadt rájuk. Éjjel hirtelen nyertettek a lovak, panaszosan bögték a marhák.

— Bajt szimatolnak, mondták a katonák.
— Vérszapot éreznek.

A félénkebbek kialtozni kezdtek:

— A kozakok a nyomunkban vannak!

Rettenetes kavargás keletkezett e szavakra. A katonák csatasorba álltak, a sok menekülő azonban megfutamodott és beléhajtatott kocsijával a sűrű erdőbe. Nagynehezen állott csak helyre a rend, akkor azonban rémhírt hozott Skrzetnski.

— Az erdő lánghan állanak, jelentette a hercegnek.

— Fölgynjították, ugy-e?

— Igen. Két embert el is fogtam sők bevellották, hogy Chmielnickij parancsából gyujtották ránk az erdőt.

— A csatától tehát fél, de azért megölnél Tüzhalt szánt nekünk!

Elővezettette a foglyokat. Ostoba, félénk pástoremberék voltak, akik mitsem tagadtak sőt azt is kivallották, hogy a herceget hátba akarja kapni egy része a seregnek, amely más uton szinte Csernigovka felé halad.

Az előőrsek egymásután rohantak vissza s rémülten jelentették:

— Az erdő lánghan áll!

A herceg nyugodt maradt.

— Pogány módra viselnek háborút, az szent igaz. No de se baj, a Trubieec vizein nem megy át a láng.

Ugy is volt. A Trubieecbe számos apró folyócska ömlött s valamennyinek egy-egy jókora mocsár volt a torkolata. Azokon át csak úgy jutott volna a tűz, ha a tulsó oldalon is gyujtogatnak.

De a gyujtogatók sem hiányoztak, minden nap került a kezükbe néhány és amerre az utjuk volt: mindenütt lánggal égtek a hatalmas szalfák.

A tűz pedig egyre nagyobb területen pusztított, de csak kelet és nyugat felé, nem északi irányban. Az éjszaka nem volt sötét, bevilágították rózsás fényvel a lángok. Az asszonyok az alvás helyett szelenczákat énekelt. A fölriasztott vadak kirohantak a sűrűből és békésen, a tüztől remegve, beálltak a barmok sorába. Rettenetes volt a füst, amelyet esomókba szorított össze a szél, s amely sötét, piszkos felhőbe burkolta a sereget. Nehezen lélekzettek az emberek, szemüket is csipette a füst, s a nappal komorabb volt, mint az éjszaka, mert az aranyos napsugarak nem világítottak rajta át, mint a tűz pirossága.

Ezen az égő gyehegnán vezette keresztül Jeremiás a seregét. És mindennap kelt a riaszó hír.

— A folyó tulsó partján követ az ellenség!

A tulsó partról ugyan nem ellenség, de hír érkezett. Bodenki urát, Suhodolskit szintén elkergették a parasztjai, s ő a herceg táborába menekült.

— Rosszul állunk, mondta, mikor Jeremiás elé lépett. A hetmanokat megverték, a király halott...

A herceg rémülten pattant föl a székről.

— A király? A király meghalt?

Suhodolski igent intett,

— Tíz nappal a korzuni vereség előtt Mercsbea lehelte ki lelkét.

— Szerette az Isten. Nem engedte megérnie a vereség napját.

Két kezét homlokára szovitva, szomoruan panaszkodott.

— Rettenetes napok virradtak erre a szegény országra. Választógyűlés és interregnum, a külföldiek eselszövései, az urak ármánykodása és mindez most, amikor egyetlen karddó kellene egyesülnie az egész országnak. És kar is egy kellene, amely ezt a kardot vezesse. Az Isten elfordította tőlünk arcát és büntetni akar bűneinkért. Ennek a háborúnak a fáklóját egyedül Ulászló király olthatta volna el, mert ő rátermett ember volt és bálványozták őt a kozakok.

A lovagokat és a csapatok vezéreit hivatta a herceg.

— Uraim, a király meghalt, mondotta nekik.

Valamennyiük fejéről, mint egy halhatatlan parancsszóra, lekerült a főveg és a sisak, elkomorodtak az arcok. Mély megilletődött hallgatás kelt a rettentő hír nyomában. Végre megszólalt a herceg.

(Foly. köv.)

NYILTTER.

KALIVODÁNE K. ILONA

==leány- és fiu-gyermek divatterme==

NAGYVÁRADON,

Uri-utca, 3. szám, I. emelet.

Készít úgy leány- mint fiu-gyermek ruhákat, köpenyeket, gallérokat, felöltőket, saját szövetből, vagy a rendelkezésre álló minták szerint, a legutolsó párisi és londoni divat modellek után.

Francia-, angol- és német divatlapok állandóan betekintheők.

A n. érd. közönség becses megbízásait kéri

teljes tisztelettel

317

Kalivodáne K. Ilona.

KÖZGAZDASÁG.

A gazdasági egylet gyűlése.

A bihari megyei gazdasági egyesület igazgató-választmánya folyó hó 17-én azaz szerdán délután 3 órakor a vármegyeház nagytermében gyűlést tart, melyre a választmányi tagok meghívottak.

Tárgyak:

1. Földmivelségi miniszterium a vármegye vásár rendezési szabályrendeletét véleményezés végett megküldi.
2. Földmivelségi miniszterium Nagyváradon lópatkolási tanfolyamot engedélyez.
3. Földmivelségi miniszterium a munkás- és cseléd segély-pénztárra vonatkozó törvényt megküldi.
4. Földmivelségi miniszterium a tejvizsgálatra vonatkozó adatokat küldi.
5. Tolnamegyei gazdasági egyesület felirata a Szerbiával fennálló vámszerződés felmondása iránt.
6. Pozsonyi kongresszusok.
7. Pokay Dezső megkeresése tojás értékesítő szövetkezet szervezése iránt.
8. Diószegi vinczellérképezde megkeresése az egylet alapítványa iránt.
9. Elnökség javaslata a tél folyamán rendezendő tanfolyamok iránt.
10. Elnökség jelentése a hadsereg ellátására nézve.
11. Elnökség jelentése a növénytermelési kísérletezésekre vállalkozókról.
12. Tag felvétel.

Nagyvárad, 1902. szept. 10.

Szabó József,
egyleti elnök.

A kamarák országos kongresszusa.

A kereskedelmi és iparkamarák országos kongresszusa vasárnap kezdődött meg a debreczeni kamara székházának felavatásával. A disztyulésen jelen volt Láng Lajos kereskedelmi miniszter, Wickenburg Mark államtitkár, Puky Gyula főispán, Dobieczy Sándor, Benedek János és Naményi Ambrus országgyűlési képviselők, Komlóssy Arthur polgármester helyettes, Bálint Imre konstantinápolyi attasé, Galléri Mór, Thék Endre, Lángy Leo, Tolnay Lajos volt vasuti igazgató, Szabó Kálmán a debreczeni iparkamara elnöke és 18 hazai iparkamara elnökei, titkárai és más kitűndöttjei.

Délután 10 órakor kezdődött az ünnepség. Szabó Kálmán a debreczeni kereskedelmi és iparkamara elnöke lelkes szavakkal üdvözölte Láng Lajos minisztert. Beszédében hangsúlyozta a szónok, hogy számottevő eredménnyel különösen az iparfejlesztés terén nem érhetünk el addig, míg Ausztriával gazdasági közösségben élünk.

Az üdvözölő beszédre Láng Lajos miniszter hosszabb beszéddel válaszolt, azonban az önálló vámterületről egy szóval sem emlékezett meg, a mi nagy felőnést keltett. Azután Szávay Gyula, a debreczeni kereskedelmi és iparkamara titkára ismertette a kamara 25 éves történetét. Utána Thék Endre a társ kamarák nevében üdvözölte a debreczeni kamara vezetőit, majd Tolnay Lajos mondott beszédet, a melyben azt hangsúlyozta, hogy a magyar közgazdasági tényezőknél, a mezőgazdaságnál, az iparnál és a kereskedelemnél együtt kell működnie testvéri szeretettel a haza javára. — Komlóssy Arthur polgármester-helyettes Debreczen közönsége nevében üdvözölte a minisztert. Lángy Leo a hazafias nemzeti irányt hangsúlyozza az ipar és kereskedelem fejlesztésében. Serly Ede, a debreczeni kamara alelnöke köszönetet mondott a miniszternek megjelenéséért.

A disztyulés után következett a magyar ipar diadalát hirdető iparmuzeum megnyitása a miniszter és a többi vendégek jelenlétében. A muzeumban a debreczeni kamara területén készült versenyképűs ipari cikkek vannak kiállítva. Azután a küldöttségek tisztelgése következett. A debreczeniek küldöttségének, a mely vasuti üzleigazgatóságot kért és egyebek között szóba hozta a vasutminiszterium létesítésének kérdését, a miniszter azt válaszolta, hogy vasutminiszterium felállításáról még korai beszélni. A miniszter délután elutazott Debreczénből. Este összeült a kongresszus Szabó Kálmán elnöke alatt. Alelnököknek Kristyóri József aradi és Radványi Iván miskolci kamarai elnököket választották meg.

Sarkadi Lajos nagyváradai kamarai titkár beszámolt a legutóbbi, 1899-ki kongresszus óta történt eseményekről és reformokról. Jelentését tudomásul vették. Azután Deil Jenő kassai kamarai titkár indítványára soronkívül tárgyalás alá vették az önálló vámterület kérdését. Dr. Szentpály István miskolci titkárnak az önálló vámterületet pártoló előadása alapján Szakács Péter, Záray Károly és Szabó Kálmán szintén az önálló vámterület mellett foglaltak állást. Végül Deil Jenő indítványára elfogadták azt a határozati javaslatot, hogy 1907. végén létesítsék az önálló vámterület és az összes külállamokkal, tehát Ausztriával is olyan szerződéseket kötésekre törekedjünk, amelyekben mezőgazdasági és ipari érdekeink teljes mértékben megóvassanak. A kongresszus első napi ülése este 9 órakor ért véget.

A vállalkozók figyelmébe. A nagyváradai m. kir. pénzügyigazgatóság elhelyezésére szolgáló épületben szükségessé vált (a 1358 K. 79 fillérral előirányzott) átalakítási munkálatok biztosítására pályázatot hirdet. Miről az érdekelteket van szerencsénk azzal értesíteni, hogy a részletes költségelőirányzat, valamint az árlejtési és építkezési feltételek a nagyváradai m. kir. pénzügyigazgatóság hivatalában (I. emelet 11. sz. a.) a hivatalos órákban megtekinthetők. Nagyvárad, 1902. szeptember hó 13. A nagyváradai kereskedelmi és iparkamara: Huzella Gyula, kir. keresk. tanácsos, elnök. Dr. Sarkadi Lajos, titkár.

Reich Jenő és Társa Tőzsdéi jelentése.

— A Tiszavényre eredeti árára. —

Határárak

Budapest, szept. 15.

Buza októberre	8.01
Buza áprilisra	8.98
Tengeri	5.16
Rozs okt.	6.58
Zab ápr.	6
Káposzta, repce, zuzs	96

Értéktársak

Budapest, szept. 15.

Osztrák hitel	697
Magyar hitel	731
Alamvasut	—
Résamennyiség	509.50
Magyar jelzálog	212
Salgótarjáni	—
Wagon-kölcsön	—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktörvény 1902. szept. 15-én.

Magyar aranyjárdék 4%	120.88
Magyar koronajárdék	98.15
Magyar vasúti kölcsön aranyban 4 3/4%	---
Magyar vasúti kölcsön ezüstben 5 1/2%	---
Magyar keleti vasúti államkötvény 1876-ból	98.---
Magyar földterhermentési kötvény 4%	100.---
Italmérségi jog megváltási kötvény	97.50
Horvát-szláv földterhermentési kötvény	205.---
Magyar nyereséj-sorsjegy-kölcsön	102.50
Tiszszabályozás sorsjegy-kölcsön	101.10
Osztrák járdék papírban	101.---
Osztrák járdék papírban	121.50
Osztrák járdék aranyban	99.50
Osztrák korona járdék	152.25
Osztrák államsorsjegyek	16.---
Osztrák magyar bank részvény	780.50
Magyar hitelbankrészvény	712.50
Osztrák hitelintézet részvény	95.10
Párisi visita	19.06
20 frnkos arany (Napoleon'dor)	116.97
Németbirodalmi márka	239.60
Londoni visita	28.41
20 márkás arany	---

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Kiadó lakás.

A Mezey-féle házban (Kossuth Lajos-utca) egy első emeleti utcza lakás, mely áll: 4 szoba, 1 alcoven, mellék-helyiségek s egy üveges terass a Kö. rözsré,

f. évi november hó 1-től kiadó.

292

Kiadó magtárak.

A Nagyváradi Takarékpénztár tulajdonát képező katonavárosi Weinberger-féle gyári helyiségben levő üres magtárak

azonnal bérbevehetők.

Ertekezhetni a Nagyváradi Takarékpénztárnál.

Kálmán Sándor

ékszerész,

Nagyvárad, Szent László-tér 1. szám.

Állandó nagy raktár:

Drágakövek, ékszerek, arany- és ezüst ajándéktárgyak, ezüst evőeszközök és minden e szakhoz tartozó áruból.

Legszolidabb szabott árak.

Mindenemű alakításokat és javítást elvállal. Telephon 409. szám. 150

Három magtár

azonnal kiadó a

Biharmegyei kereskedelmi, ipar- és terményhitelbank

Nagy-Teleky-utczai házában. 306.

794—1902. vgh. szám.

Árverési hirdetés.

Alulírt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében, ezennel köz-hirrő teszi, hogy a budapesti VI. ker. kir. járás-bíróságnak 1902. Sp. II. 387/3. számú végzése folytán a hazai áll. bizt. társ. budapesti cég, végrehajtó javára **Barna József** nagylétai lakos ellen 20 kor. 30 fill. s jár erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás alkalmával bírósággal le és felül foglalt és 1090 kor. becsült vetőgép, szórórosta, tüzelőfa, lovak és 60 drb. zsákbói álló ingóságok 20 kor. 30 fill. tőke, ennek eddig összesen 24 kor. 36 fill. per-végrehajtáskéreti és foganatosítási, továbbá 1 kor. 80 fill. árverés tüzési költség erejéig nyilvános árverés úján eladottnak.

A bejelentett eddigi törlesztés összesen: — kor. — fill.

Mely árverésnek a székelyhidi kir. járás-bíróságnak 1902. évi V. 339/2. sz. végzése folytán a helyszínén, vagyis Nagylétán alperes lakásán leendő eszközlésére 1902-ik év szeptember hó 19-ik napjának délelőltől 8 órája határidőül kijelöltek és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t. cz. 107. §-a értelmében a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is eladottni fognak.

Az elővizezendő ingóságok vételára az 1881. évi LX. t. cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő.

A mennyiben ugyanezen ingóságok más végrehajtatók javára le vagy felülfoglalva vannak, az árverés az 1881. évi LX. t. cz. 120. §-a értelmében mindazon végrehajtatók, foglaltatók és felülfoglaltatók követelésének kielégítésére rendeltetik el, kiknek javára az árverési hirdetés kibocsátása napjáig a foglalás már foganatosított.

Kelt Székelyhiden, 1902-ik évi szeptember hó 31 napján.

Jóny Lajos,

kir. bir. végrehajtó.

520.

Kiadó lakás.

A Biharmegyei takarékpénztár Kossuth-utczai házában

Egy másodemeleti udvari lakrész

két szoba alkov, előszoba, konyha és megfelelő mellék-helyiségekkel

f. évi november hó 1-től kiadó.

Ertekezhetni az intézet I. emeleti üzlet-helyiségében. 294

Elsőrendű
egyenruházati és katonai felszerelési üzlet.

Egyéves önkéntesek részére a teljes felszerelések legjutányosabb beszerzését ajánlja

Ausländer S.

A tüzér tisztikar szerződött egyenruha szállítója.

A m. kir. nagyváradi honvéd gyalog és honvéd huszár tisztikar szállítója.

A m. kir. nagyváradi honvéd hadapród iskola szerződött szállítója.

Miért haragszol? barátom.

Talán nem jár jól az órád. Oh hagyd el; ezeknek az óráknak már többre van a javítása mint az egész értéke.

Na ha csak az a baj, ajándok neked egy jó órát, mely az én órát is pontosan kijavította, s minden órát kivétel nélkül egy évi jótállás mellett

Csak 90 krajczárért,

óraüvegeket csak 10 krért ad, ugyszintén a legjobb órákat és ékszereket jutányos árban raktáron tart.

Kepes Márton,

műrás Nagyváradon színház oldala mellett. 226.

PÉNZ.

kölcsönök leggyorsabb és legolcsóbb eszközlése

házakra, földekre

4 1/2%, os kamat mellett 50 évre is. Kizárólag utólagos jutalék-fizetés ellenében, ugyszintén köz- és magántisztviselőknek, katonatiszteknek, kereskedőknek, iparosoknak és minden hitelképes egyének diszkrétan eszközöl hitelt

SOMOGYI BANKIRODA

bej. cég

BUDAPEST, VI. ker., Próféta-utca 5. szám.

(Válaszbélyeg csatolandó.) 300.